

تفسیر اهنما

روشی نو در ارائه مفاهیم و پیام‌های قرآنی

پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن

تفسیر راهنما

- ارائه مفاهیم و پیام‌های قرآنی با روش نوین
- ارائه یک دوره کامل تفسیر قرآن کریم در ۲۰ جلد
- فراهم سازی زمینه برای تفسیر موضوعی قرآن
- راهگشای تهیه کلید موضوعات و مفاهیم قرآن
- ارائه نمایه‌های الفبایی - موضوعی آیات قرآن
- کتاب سال (۱۳۷۲) جمهوری اسلامی ایران

قم، چهارراه شهدا، ابتدای خیابان معلم، جنب سالن بایشاهی خدیجه
پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن

صندوق پستی: ۳۶۸۸ / ۳۷۱۸۵، تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۳۹۱۱۵-۲۵

دورنمار: ۰۲۵-۳۷۷۳۶۲۷۰

www.maarefjuran.com

Email: quran@maarefjuran.com

سو و آن سو گسترده است. برخی از این آثار خیر عبارتند از:

- ۱- پرورش ده‌ها قرآن پژوه در عرصه‌های گوناگون.
- ۲- برپایی کتابخانه تخصصی قرآن کریم که با احتوا بر ۲۱۰۰۰ عنوان در ۵۰۰۰۰ جلد و ۳۰۰ عنوان تفسیر کامل و ۳۰۰۰ عنوان تفسیر بخشی و ترجمه‌های قرآن شریف به ۵۰ زبان زنده دنیا به گنجینه‌ای ارزنده در جهان اسلام تبدیل شده و شماری بسیار از دانش پژوهان را پشت و پناه است.
- ۳- تدوین اصطلاحنامه مفاهیم و موضوعات و اعلام قرآن .
- ۴- ترجمه دقیق و روان به زبان فارسی از قرآن عظیم که نخست در ضمن این اثر درج گشته و آن گاه، جداگانه رخ خواهد نمود.
- ۵- فرهنگ قرآن: این اثر که تدوین آن از آرزوهای دیرین آیه الله هاشمی رفسنجانی (ره) نیز بوده، مجموعه‌ای است بی مانند که با شیوه‌ای نو و روزآمد دانشنامه نگارانه و به صورت الفبایی - موضوعی به بیش از ۲۵۰۰ موضوع اصلی قرآنی و هزاران موضوع فرعی می پردازد که این مجموعه هم اکنون در ۳۳ جلد در اختیار قرآن پژوهان و محققان قرار دارد و با استقبال بسیار بالای جامعه علمی مواجه شده است.

افتخارات

۱. کتاب سال جمهوری اسلامی ایران، سال ۱۳۷۲؛
۲. کتاب برگزیده دومین همایش کتاب سال حوزه؛
۳. اثر برگزیده همایش مرزبانان وحی، سال ۱۳۸۷؛
۴. برگزیده نخستین جشنواره آیین و خرد.

آشنایی با تفسیر راهنما

یکی از دستاوردهای پژوهشی پیرامون قرآن کریم که در سالیان اخیر رخ نموده و از اقبال فراوان بهره برده، «تفسیر راهنما» است که دانشور سختکوش روزگار ما، حضرت آیه الله هاشمی رفسنجانی (ره)، خمیرمایه آن را فراهم آورد و به همت گروهی از پژوهشگران «پژوهشکده فرهنگ و معارف قرآن» در دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، به بار نشست.

مهمترین ویژگی هایی که این اثر سترگ را خواندنی و ماندنی و شایسته عنوان کتاب سال (۱۳۷۲) نموده، از این قرار است:
- نوآوری و ابتکار علمی.

- ارائه مفاهیم و موضوعات قرآن کریم در نمایه ای جامع.

- در انداختن طرحی نو در تفسیر و آموزش قرآن.

سیر تکوین

همان سان که طراح این اثر، خود، در مجلد نخست یادآوری نموده، این تلاش بر پایه احساس نیاز جامعه به آشنایی با فرهنگ و معارف قرآن و نیاز مبلغان اسلامی و فرهیختگان دین پژوه به سامانه ای از آموزه های قرآنی، بنیان یافت. این نیاز همواره ذهن آن دانشور مجاهد را به خود مشغول داشته و در انتظار فرصتی خجسته، برای پاسخ به این نیاز پر دامنه بود تا آنگاه که به سال ۱۳۵۴ پس از انجام سفری مبارزاتی، در بند دژخیمان نظام ستم شاهی گرفتار آمد و از همان آغاز دریافت که دیرزمانی باید آن سوی میله ها به سر برد. از همین جا مصمم شد تا دوران جهاد و اجتهاد را با هم پیوند زند و این آرزوی دیرین را به ثمر نشاند. وی به رغم کمبود ابزارهای پژوهش، همه آیات قرآن را در چهارچوب تفسیری موضوعی نهاد و ۳۰۰۰۰ برداشت از مفهوم ها و

موضوعات قرآن کریم را در ۲۲ دفتر دویست برگ، در امتداد سه سال کوشش فراهم آورد. هم زمان با شکوفایی انقلاب مبارک اسلامی و آزادی آن آزادمردان، او بر آن شد که حاصل این برداشت ها را در قالبی مدوّن عرضه نماید. اما نیازهای چشمگیر و حیاتی آن سال های سخت، وی را به عرصه مسئولیت های دشوار کشانید و انجام این کار علمی را در پی انداخت تا آن گاه که به سال ۱۳۶۶ قرعه این فال خجسته به نام دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم زده شد. دفتر با فراخوانی گروهی از دانش پژوهان حوزه، سازمانی با نام «مرکز فرهنگ و معارف قرآن» بنیان نهاد. این مرکز با بهره گیری از دستورهای حضرت آیه الله هاشمی رفسنجانی (ره) و نیز با مراجعه به منابع تکمیلی، آن یادداشت ها را تکمیل نمود تا کار را بدین گونه سامان بخشید.

ویژگی ها

۱- جامعیت

زیرساز نگرش در این اثر بر پایه رنگ و حال و هوای خاص همچون ادب، عرفان، کلام، تربیت، و علوم عقلی و نقلی نبوده؛ بلکه از همه سو و هر زاویه، به مفاهیم قرآنی نگریسته شده است. بر این اساس موضوعات گوناگون در عرصه های مختلف از قرآن کریم ثبت گشته و به نگرشی خاص اکتفا نشده است.

۲- نوآوری

در این اثر، همراه بهره وری از آرا و انظار مفسران بزرگ، نواندیشی ها و نوزایی ها نیز بروز یافته که هم تراویده ذهن جوان و پویای طراح آن، و هم برخاسته از دیدگاه های نوگرایانه محققان مرکز بوده است.

۳- طراحی تازه در ارائه مطالب

هر موضوع و مفهومی که از ظاهر بخش های گوناگون آیات برداشت

شده، با شماره مستقل ثبت گشته؛ اما هر گاه برداشتی به سادگی از ظاهر آیه ممکن نبوده، توضیحی فشرده در پی آن آمده است.

۴- جداسازی برداشت های قرآنی از روایات

سخن معصومان که مفسران حقیقی قرآنند، در پی برداشت های قرآنی ذکر گشته تا میان آنها آمیختگی پیش نیاید. البته به روایاتی اکتفا شده که جنبه تفسیری دارند و پرده ابهامی از آیه می زدایند یا مطلبی افزون بر برداشت های استخراج شده دارند و یا یکی از احتمال های راه یافته در آیه را تعیین می بخشند. مجموع این روایات نزدیک به ۳۰۰۰ است.

۵- تهیه فهرست موضوعی

در پایان هر آیه و آن گاه، در پایان هر مجلد، موضوعات و مفهوم های فرادست آمده به صورت الفبایی - موضوعی تدوین گشته و در نمایه عنوان های اصلی و فرعی دسته بندی شده اند. این نمایه ها سرانجام در یک مجلد فراهم شد. بدین سان، پژوهندگان می توانند در هر موضوع خرد و کلان قرآنی، از این اثر «راهنمای»ی جویند.

۶- حاشیه گریزی

این مجموعه از هر گونه حاشیه و مطلب غیر تفسیری تهی است و به سخنان اکتفا نموده که توضیح گر برداشت ها از آیات باشند. بدین گونه، در عین جامعیت، اختصار را نیز رعایت کرده است.

با این همه بی تردید «تفسیر راهنما» مانند هر اثر سترگ دیگری از همه کاستی ها و لغزش ها پیراسته نیست که امید است با عنایت و تذکر اهل تحقیق از آن ها کاسته و بر امتیازاتش افزوده شود.

آثار و برکات

این کار سترگ تنها در بستر خویش نمانده و چون جویباری به کرانه های دیگر دامن کشیده و برکات خود را به اذن حضرت پروردگار این